

می خواهم
برایت بسازم!

وحدان
پلیس درون

مؤلفین:

دکتر محمد حسین فلاح، علی طحانی، دکتر احمد صادقیان

سرشناسه:	فلاح، محمدحسین
عنوان و نام پدیدآور:	می خواهم فردایی روشن برایم بسازم (وجدان، پلیس درون) / مولفین: محمدحسین فلاح، علی طحانی، احمد صادقیان
مشخصات نشر:	یزد؛ شهید علم، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری:	ص. : مصور.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۹۳۹۵۸-۸-۰۰
وضعیت فهرست نویسی:	فبا
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	تربیت اخلاقی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع:	تربیت خانوادگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع:	وجدان -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
شناسه افزوده:	طحانی، علی
آزاد:	صادقیان، احمد
رده یشتی - کتره:	BP۲۲۰/۱۸:۴۷۳م۹۱۳۹۳
رده یشتی - دیویی:	۲۹۷:۴۸۳۷
شماره کتابخانه ملی:	۲۵۲۳۱۹۶

می خواهم فردایی روشن برایم بسازم

(وجدان، پلیس درون)

مؤلفین: دکتر محمد حسین فلاح، علی طحانی، دکتر احمد صادقیان

نویت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

ویراستار: الهام مظفری ساغند

نمویگر و صفحه آر: حمیده السادات معتمدفر

تشریف: شهید علم

چاپ: زلال کوثر

قیمت: ۵۵۰۰ تومان

مرکز یخش: قم، یخش ربیع، تلفن: ۰۲۵۳۷۸۳۲۸۰۵ - ۰۹۱۰۰۱۰۶۳۲۶ - ۰۹۱۲۳۵۳۴۵۶۱

فهرست

۷	قدمه
۱۵	یادداشت
۱۹	جلسه اول (رذائل اخلاقی، بزرگترین مانع پیشرفت و آرامش)
۳۷	جلسه دوم (میزان غرور، بیت‌گرمی درون خود را بسنجید)
۵۷	جلسه سوم (پیش‌نیاز گلدان خانواده جهت شناسایی و جدان)
۷۵	جلسه چهارم (شیوه‌های آموزش فلسفیدن، تفکر و استدلال کودکان)
۹۹	جلسه پنجم (القا و آموزش فضایل پایدار جهت تقویت وجدان)
۱۲۱	جلسه ششم (مانور منطق به جای مانور قدرت در برابر رفتارهای غیرمنطقی)
۱۳۳	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

سخنی با شما

تربیت و شکوفایی استعداد فرزندان از ظریف‌ترین وظایفی است که خداوند بر عهده والدین گذاشته است. با همین مسئولیت چنان سنگینی می‌نماید که امام سجاده(ع) در قبول و انکسار خداوند یاری می‌طلبد.^۱ رسیدن به مقصود تربیت فرزند صالح، بی‌شک با کامیابی و رسیدن در راه تربیت اخلاقی از همان شروع مسیر؛ یعنی اوان کودکی فرزندان آغاز می‌شود.

کودکان شهروندهای کوچک و آینده‌سازان هر کشور و جامعه‌ای هستند. توجه به تربیت اخلاقی آن‌ها، سعادت‌مندی در سطح فردی و بالتبع

۱. صحیفه سجاده، دعای ۲۵.

پیامدهای اجتماعی مثبت به بار می‌آورد؛ به عبارت دیگر انسان سازی منجر به جامعه سازی می‌شود.

رشد اخلاقی یکی از ابعاد رشد و تحول انسان است که در طول سال‌های کودکی تا بزرگسالی، همراه با دیگر ابعاد رشد شکل می‌گیرد. مفهوم رشد اخلاقی به زعم مردم، همان تعاملات رفتاری با دیگران است؛ به عبارت دیگر آن‌ها رشد اخلاقی را پیروی از هنجارها، مقررات، عرف و آداب و رسوم می‌دانند. ما این مفهوم را دربارهٔ کودکان، تمییز درست از نادرست، بپذیریم.

هوش اخلاقی مفهوم تقریباً جدیدی است. همان طور که هوش هیجانی و هوش شناختی یک‌بگرتناوت دارند، هوش اخلاقی نیز نوعی هوش مجزاست. مفهوم اخلاقی همان تشخیص درست و نادرست است؛ یعنی اعتقادات محکم اخلاقی داشته باشیم و بر اساس این اعتقادات عمل کنیم. کسی دارای هوش اخلاقی است که باورهای اخلاقی راسخ و توانایی عمل به آن را داشته باشد، به گونه‌ای که فرد با شیوه‌ای صحیح و محترمانه رفتار کند.

هوش اخلاقی به توانایی اجرای اصول اخلاقی در احوال شخصی، ارزش‌ها و فعالیت‌های فرد اشاره دارد و به معنای ظرفیت و توانایی درک مسائل خوب و بد است. هوش اخلاقی شامل گسترهٔ فراشناختی یا فراعملی است که واکنش شناخت‌ها، نگرش‌ها و فعالیت‌های اخلاقی را در چارچوب سیستم‌های ارزشی فردی امکان‌پذیر می‌سازد. این هوش، برای همهٔ

انسان ها ضرورت دارد و نقطه عطفی برای تمام هوش ها محسوب می شود. به دلیل اینکه هوش اخلاقی اشکال دیگر هوش را به انجام کارهای ارزشمند هدایت می کند. پژوهش های محققان تعلیم و تربیت نشان داده؛ کودکانی که به هر دلیل فاقد هوش اخلاقی اند در معرض خطرهای جدی قرار دارند. این کودکان به دلیل وجدان متزلزل، ضعف در مهار امیال، عدم رشد حساسیت های اخلاقی و هدایت نادرست باورها؛ تا حد زیادی به عقب افتادگی اخلاقی و اجتماعی دچار و در بزرگسالی به شخصیت های ناهنجار و ناموفق تبدیل می شوند.

هوش اخلاقی از وسیع ترین و عمیق ترین مفهوم خود در این سخن ارزشمند امیرالمؤمنین (ع) گرفته اند شده است؛ « الْحِلْمُ تَمَامُ الْعَقْلِ »^۱ تمامیت خردورزی در بردباری است. این کلام موجز، خرد نماد هوش و بردباری نشانه ای از اخلاق در نظر گرفته می شود. غایت عقلانیت و هوشمندی، دستیابی به فضیلت بردباری و نیکوترین است و عصاره همه خوبی ها و ارزش های والا در خویشنداری نهفته است. اگر هوش را ظرفیت سازگاری با موقعیت جدید و سازگار شدن با آنگاه اخلاق، ظرفیت سازماندهی ارزشی به این موقعیت را پوشش خواهد داد. از این رو هوش اخلاقی می تواند گستره و ژرفای توانمندی های فکری و عاطفی را در همه مراحل و ابعاد زندگی نمایان سازد و نیکی و نیک خلقی را پدید آورد.

با توجه به اهمیت این مسأله تاکنون چقدر موضوع رشد اخلاقی در کنار رشد هوشی مورد توجه اولیا و مربیان قرار گرفته است؟ تا چه اندازه رابطه بین فرایندهای ذهنی با فرایندهای عاطفی در زندگی کودکان مطالعه و ارزیابی شده است؟ آیا به همان اندازه که والدین نگران هوش شناختی کودکان خود هستند، نسبت به هوش اخلاقی آنها نیز حساسیت دارند؟ آیا به آن میزان که از فرزندان خود نمرات بالا در کارنامه آموزشی را انتظار دارند، نسبت نمره بالا در رفتار و کردار را نیز از آنها انتظار دارند؟ پس از تمام این پرسش ها، بالاخره چه میزان منابع ساده و راهکارهای عملی در دسترس والدین قرار دارد تا دانش خود را در این زمینه افزایش دهند؟

نگاه تک بعدی به نمرات کودکان و نوجوانان موجب نادیده گرفته شدن سایر ابعاد وجودی آنها می باشد. بسیاری از کودکان آموزش می بینند، اما تعداد اندکی از آنها پرورش می یابند. بسیاری از کودکان درس ها و نصایح اخلاقی را فرا می گیرند، اما معدودی آنها به منش اخلاقی و کردار معنوی دست می یابند. همچنین بسیاری از آنها به حل شدن ذهنی را به سرعت طی می کنند یا مهارت های حل مسأله را در مدرسه یاد می گیرند، اما اندکی از آنها موفق به طی کردن مراحل رشد اخلاقی می شوند. می توان حل مشکلات خود را در زندگی خواهند داشت.

تقویت هوش اخلاقی کودکان بهترین فرصت برای قرارگیری فرزندانمان در مسیر صحیح است تا بتوانند علاوه بر صحیح فکر کردن، صحیح نیز عمل کنند. علاوه بر این، پرورش ویژگی های ریشه دار و محکم

شخصیتی، در گرو تقویت هوش اخلاقی است. پس برای آنکه بین این ابعاد رابطه معنی دار برقرار شود، باید تحول اخلاقی به موازات تحول شناختی در کودکان پرورش یابد و پایگاه عاطفی قلب به میزان پایگاه شناختی مغز مورد توجه قرار گیرد. بدیهی است، این مهم بدون پرورش رفتار و ارزش های اخلاقی؛ یعنی بدون تقویت هوش اخلاقی امکان پذیر نخواهد بود.

این پرسش ها بالطبع مطرح می شوند که؛ هوش اخلاقی چگونه شکل می گیرد؟ سازکون چیست؟ آیا روشی برای پرورش آن وجود دارد؟ عوامل موثر در هوش اخلاقی کدامند؟ آیا هوش اخلاقی فطری است یا اکتسابی؟ نقش وراثت و محیط در شکل دهی هوش اخلاقی چیست؟ آیا هوش اخلاقی نیز مانند سایر مفاهیم فطری و عاطفی مراحل و ادوار خاصی دارد؟ عوامل سرعت دهنده به رشد هوش اخلاقی کدامند؟ آیا قواعدی وجود دارد که از طریق آن کودکانی با هوش اخلاقی بالا پرورش داد؟

همانطور که اشاره شد، تقویت هوش اخلاقی کودکان بهترین فرصت برای قرار دادن آنان در مسیر صحیح است تا آنرا به دست آورند. فکر و عمل کنند. علاوه بر این، پرورش ویژگی های شخصیتی استوار نیز در گرو تقویت هوش اخلاقی است. این قابلیت عالی برخی ویژگی های مهم نیز دربردارد؛ از جمله می توان به باوجدانی، همدلی، توانایی نه گفتن در موقعیت های غیر اخلاقی، عدالت خواهی، رفتار محترمانه و توانایی درک دیگران اشاره کرد. خوشبختانه هوش اخلاقی اکتسابی است و می توان از

سال سوم یا چهارم زندگی کودک، آن را در او پرورش داد. اگر چه در آن سن، کودکان توانایی شناخت و فهم استدلال های اخلاقی پیچیده را ندارند، اما مبانی عادت های اخلاقی همچون؛ خویشتنداری، منصف بودن، برخورد محترمانه، مشارکت و همدلی در این سن پایه گذاری می شود.

والدین گرمی! هوش اخلاقی را باید آگاهانه تقویت کرد و خود سرمشق آن باشید. از آنجا که شما اولین و مهمترین آموزگار اخلاق فرزندانان هستید، سعی کنید از شما نمی تواند الهامبخش اصول نیکوخیی های درونی شده فرزندان باشد.

مجموعه ای از پیش رو دارید با این هدف در اختیار شما خوانندگان محترم قرار می گیرد که به تخیلت اخلاقی وجدان را که یکی از فضایل مهم هوش اخلاقی است، گامی به فرزندانان آموزش دهید.

در پایان بر خود فرض می دانیم «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» موجب سپاس و قدردانی را از تمامی عزیزانی که در این مجموعه ما را یاری نمودند، به ویژه ویراستار نکته سنج؛ سرکار خانم الهام مظفری ساغند، تصویرگر و طراح ایلای کتاب؛ سرکار خانم حمیده السادات معتمدفر با حسن سلیقه شان در تزیین گری، مدیر مسئول انتشارات شهد علم؛ جناب حجت السلام و المسلمین محمد فیاضی بارجین با نظرات ارجمند و گرانبهایشان، اذعان نموده و موفقیت همه آن ها را از احد یکتا مسئلت نماییم.

این گفتار را با سخنی از شیخ الرئیس بوعلی سینا به پایان

می‌بریم. ایشان در پایان کتاب شفای خود چنین می‌نویسد: «الانسان محل السهو والنسيان؛ یعنی انسان در آستانه خطا و فراموشی قرار دارد؛ اگر در کتاب من به مواردی برخوردید که اشکال داشت، از راهنمایی و تذکر دریغ نورزید». ما هم از این قاعده مستثنی نیستیم. لذا از خوانندگان محترم تقاضا می‌شود بر مؤلفین منت گذارده و آن موارد را گوشزد نمایند. انشاءالله در چاپ‌های بعد برای رفع و اصلاح آن اقدام لازم صورت گیرد.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

مؤلفین - تیر ۱۳۹۳